

Pastor Rønnes brev til sin gamle menighed

Af BENT ROLIGHED, Fjerritslev

I sommeren 1867 - den 18. juni - blev Peter Bone Falk Rønne kaldet til sognepræst for Klim, Thorup og Vust menigheder i Han Herred.

Han kom fra Sjælland, var grundtvigianer og erfarede snart, at der i Han Herred var god grobund for en grundtvigsk forkyndelse. Folk fra hele egnen strømmede til kirkerne og til de møder, han arrangerede, hvor der kom fremmede talere som P. Larsen Skræppenborg, Budstikke-Bojsen, Jens Lassen Knudsen fra Aggersborg og Rasmus Lund fra Jetsmark. Mange unge drog efter Rønnes opfordring på højskole, skytteforeninger blomstrede op, og også her var det Rønne, der gav tonen an.

Man sagde, at det var Peter Rønne, der samlede den kreds, der senere dannede frimenighed med Søren Anker-Møller som præst, så det var meget, han fik sat i gang i løbet af den korte tid, han virkede i Han Herred. Men han - og navnlig hans hustru - tålte ikke det barske klima, hvorfor de efter seks års virke igen flyttede til Sjælland.

Men i tiden efter sin afrejse stod Rønne i livlig brevveksling med sin gamle menighed. For hans vedkommende ofte på den måde, at han skrev et langt brev, der var beregnet for alle de gamle venner. Et af disse breve var adresseret til gårdejer Mogens Imer, Ullerup, og det viser så tydeligt Rønnes sindelag, hans alvor, hans lyse håb og skæmtsomme lune. Og at brevet efter mere end 100 års forløb stadig opbevares i familiens eje, understreger ydermere Rønnes betydning.

Ved gengivelsen her er der foretaget et par lempelige rettelser, og ny retskrivning er anvendt for nemheds skyld.

Søndrup Præstegård, den 1. december 1873.

Mine kære og uforglemmelige venner!

Jeg lovede eder ved min afrejse at skrive i fællesskab til eder alle, men det har trukket noget længere ud dermed, end jeg havde tænkt. Sagens havde jeg dog nok skrevet noget tidligere, dersom jeg tidligere havde modtaget den mindegave, I så kærligt havde betænkt mig med, men jeg skal villigt indrømme, at det var ikke nogen gyldig grund for mig til at forholde mig i ro så længe.

Jeg har imidlertid været stærkt optaget. Først, og det var i meget lang tid, ja, lige til november, af mit byggeri og alt, hvad dermed stod i forbindelse, og siden med mange andre forhold. At min lange tavshed skulle kunne udtydes, som havde jeg hurtigt elsket mig ind i de nye forhold, at de gamle havde tabt noget af deres herlighed, det frygter jeg nu slet ikke for, dertil har vi kendt hinanden både for længe og for godt. Nej, det går ikke så let med at elske sig ind i nye forhold, når det man forlader har udgjort ens manddomsgernings fuldmodne frugt.

Ja, Gud hjælp os for fuldmoden frugt vi har, det ved jeg godt, og I vidste det også godt, med dette mente jeg dermed, at jeg har ondt ved at komme fra den tanke, at de år, jeg var hos eder, var mit livs egentlige manddomsår og min blomstringstid, min egentlige sommer, den tid, hvor

jeg kunne sige for alvor, at jeg levede. Er det sådan fat med et menneske, da skal der ikke tales om at kærligheden til en svunden tid kan tabe sig, eller at minderne, der knytter sig til den, kan falme og blegne, thi det er en umulighed. Og jeg levede for eder egentlig længe, for der var noget at leve af. Jeg levede lige fra den første dag, jeg kom iblandt eder, og det var synd at sige for det ydre øje så meget at glæde sig ved, men jeg levede alligevel, thi mit håb var så vidunderlig lyst fra den første dag. Jeg var så inderlig overbevist om, at det kunne aldrig slå fejl, her havde Vorherre mange venner. Der manglede ikke andet, end at de skulle vide, de var Vorherre så kære, der skulle bare en gøre dem opmærksomme på deres lykke, så ville de gribe den med begge hænder, og denne ene ville jeg være, troede også Vorherre havde udset mig til det. Jeg syntes det var så herlig en lod at være brudgommens ven, der går hans ærinde til bruden, bejler for ham og fæster hende til ham. Og mit lyse håb slog ikke fejl. Ja, er det dog ikke sandt? Det har vist mange af jer også erfaret, at hvad man sådan med et rigtigt strålende håb giver sig hen til at vente, det slår sjælden fejl. Man kunne jo sige, ja, det er fordi man virker så ivrigt for, hvad man føler så stærkt, så gerne vil se opfyldt; jeg tror man kan sige mere om det, jeg mener nemlig ikke blot, det er håbet, som drager opfyldelsen med sig, men man måtte vist kunne sige, det er opfyldelsen, der drager håbet med sig, hvad Vorherre har sin finger med i, det er allerede opfyldt for hans øjne. Jeg tror, han kan lade sine venner fornemme dette på sig. På den måde bliver håbet altså noget virkeligt, ikke blot noget, man formoder og tænker sig, men noget, som allerede er opfyldt, der rester kun, at det skal træde frem også for det ydre øje, så man kan pege på det og sige, sådan er det.

Og således er det jo nu også med det håb, I, mine kære, deler med mig, det håb, som jo da lever for os også i tiden, så man synes man ser lidt deraf, dette håb er et genskin af den herlighed, vi allerede har, det er ingenlunde blot som en omvisning på det store handelshus (ulæseligt), som engang, når den sidste dør er slået fast i for os, da vil betale os både kapital og rente, og her har vi allerede begge dele, og ingen skal tage den trøst fra os, at vi har ham, vi slipper ham ej.

Nu står da minderne om de kære år, jeg var hos eder, lyslevende for mig, og de mange breve, jeg har fået og efterhånden får fra mange enkelte iblandt eder, fortæller mig jo alle, at også I mindes mig med den gamle kærlighed. Jeg ville jo gerne besvare alle disse breve enkeltvis, vil også efterhånden forsøge på det, men beder enhver afsender af eder, som for tiden måske venter brev fra mig, huske på det regnestykke, at når I skriver til mig, er det for hver af eder kun 1 brev, men for mig bliver besvarelsen måske 20 for hvert brev, I skrev til mig. Så må I da for det første betragte dette brev som svar til hver enkelt af eder, og når I ville dette, så bliver jo følgen deraf, at nu er det igen eder, som er i gæld til mig. Jeg vil nemlig så nødig, at I skulle holde op med at skrive til mig, det

opmuntrer mig så meget at få brev fra eder. Jeg har kun en ting at rette på eders breve til mig, dette, at I fortæller for lidt af hvad der sådan er foregået hos eder. I skulle fortælle mig alt, ikke blot, hvad der vedrører det første og største, det bedste, vi har kunnet dele med hinanden, ikke blot det skønt det først - men alle mulige begivenheder desuden, løst og fast, stort og småt, jeg bryder mig omdet alt sammen, om det så var sådan en lille ting, om milepælen uden for Peder Gaardahl endnu ligger ned. Det var aldrig faldet mig ind før, men nu jeg skriver dette, falder det mig ind, det er bestemt Peder Gaardahl selv, som går ud og vælter den. Skulle han engang blive opdaget, så fortæl mig også det. Ja, I kan nok se, der er meget, jeg vil have at vide, men sådan er det altid gået med de steder, jeg har fået rigtig kære. Da er det ikke blot menneskene, som står så levende for mig, så jeg ordentlig kunne fristes til at tage dem ved hånden, som jeg nu kunne få hjertelig lyst til at give den Peder Gaardahl og deres rare Maren og den ikke mindre rare Marianne et rigtig trofast håndtryk nu, da min tanke var blevet henvendt på Kobakken, altså ikke blot mennesker på et kært sted, men alt, hvad der ellers findes på stedet bliver kært. Det er jo kærligheden til menneskene, der ligesom forgylder og kaster glans over alle de ydre ting. Derfor kan en fjer, som en gås har tabt, og som flyder ud på en vanding¹), på en gang tage et helt stort voksent, ja gammelt menneske og bære ham hen i tiden 20-30-40 år tilbage og sætte ham hen en varm solskinsdag ved en sådan vanding, hvor han en gang i sine barndomsår sad og drømte så underlige drømme uden bekymringer, uden sorger og med et så lyst håb, ikke sandt, I forstår mig jo godt? Jeg vil jo ikke gøre jer til sygelige drømmere, endnu mindre til eftersnakkere, som taler med om følelser og stemninger, men måske aldrig har erfaret, nej, livet er rigtignok mere end drøm og stemninger, men jeg vil rigtignok gerne, vi alle tager de små ting med og ikke bliver for store for nogen og for kloge til under vort livs arbejde at kunne holde stille et lille øjeblik - men ikke for længe, ellers bliver man let borte i det, som en fugl på sin gren, inden den igen tager fat på sit arbejde, og da rigtignok helst skjult inde under bladene, for at de andre fugle ikke skulle komme og skriges os ørerne fulde.

Når jeg tænker på eder enkeltvis, så tænker jeg med det samme på eders hus og hjem, på eders børn, på den bænk eller stol, jeg plejede at sidde på, og så ser jeg det hele så lyslevende for mig. Tror I så ikke også, jeg tænker på min have, på hver en busk og blomst, jeg har plantet og passet år for år for at se, hvor meget den var vokset, jeg kunne finde den i bælgmørke.

Også på vore møder i haven, ikke blot de store, men de mange små, når nogen af jer en sommeraften kom op til mig, og vi gik ind, sang sammen og talte sammen og glædede os over al den rigdom, Vorherre havde givet os. Fortæl mig derfor alting, jeg havde nær sagt om hver en sten på vejen, som bliver flyttet. Det hører for mig altså sammen med til et eneste stort billede, jeg gemmer i mit hjerte.

Vorherre vil have kraftige folk af os, ikke pjankede og fjantede i vor timelige gerning, det må kunne mærkes i os, men malmen har jo foruden den egenskab at være stærk og fast også den, at den både klinger højt og også klinger ved

mindste bevægelse. Det åndelige, det hjertelige det skulle jo fæste bo i alt det timelige og små hernelen, så hver ubetydelighed her vokser op til at blive noget betydeligt for os, fordi det altså får mund og mæle af Guds kære ånd til at tale til os om det ord, der er lagt os i mund og hjerte, og som er mægtig til at omskabe hele jorden for os til et lille himmerig, og til endelig at lukke op for os til det store himmerig.

Ja, det blev nu altså sådan, som jeg så gerne sad og taled med eder. Men nu sidder jeg her, og I ville dog vel også gerne høre lidt om, hvordan jeg så nu egentligt har det her. Jeg har det for det første godt i ydre henseende. Jeg har lidt nok at leve af i tiden og i den nærmest kommende tid, men det har nu ikke stort at sige, jeg har jo, når nogen tid er overstridt, ingen nød i den henseende. Dernæst har jeg fået min lejlighed indrettet meget hyggeligt og godt og har til mit eget brug et stort dejligt værelse med omtrent $4\frac{3}{4}$ alen til loftet og god plads til mange kære venner, sikkert nok dobbelt så god plads som jeg havde i Thorup i mit værelse.

Jeg har endelig selv helsen. Bedre end jeg plejede at have det i Thorup på denne tid i de sidste 2 år, og min kone er helt rask, og har på den allerførste tid nær, da hun var overanstrengt, været rask hele tiden. Dette er mig jo såre kært og navnlig tillige, fordi jeg deri ser et bevis på, at det var Vorherre, som brugte hende til at flytte mig, thi havde hun her været lige syg, ville det have været mig svært nok at bestå lige overfor den tanke "Så skulle du lige så godt have blevet i Thorup".

Men nu venner til at fylde den store stue? Ja, de findes desværre ikke her i pastoratet. Grundtvigianerne er her ikke så ilde sete, som oppe hos eder, så når her en hel menighed søger om at få en sådan præst, betyder det ikke det samme, som når dette skete i Jylland. De kunne her godt ynde den folkelige og menneskelige side uden at ynde den kristelige.

Ja, det er ikke for at rose det, jeg siger det, for jeg kan bedre lide det, som jyderne tager det, at enten vil de for alvor have en sådan præst eller for alvor bede sig fri for ham. Men således er det nu her. Det viser sig mere og mere for mig, at, på ganske enkelte familier nær, er her endnu kun kommet lidt kristelig liv til bevidsthed. Heller ikke synes det som de ældre her ret kunne forstå min kristendomsforkyndelse, men også her håber jeg på ungdommen. Jeg har jo alligevel folk at prædike for, som kunne forstå mig, thi her kommer mange i kirke fra fremmede sogne, hvoraf nogle har løst sognebånd, andre ikke. Er det Vorherre, der har ført mig hertil - og det tror jeg - så vil jeg jo sikkert også her kunne leve lykkelige dage med en vennekreds, så jeg ser ikke fremtiden i møde med mørke øjne, om end mit blik er lysere, når jeg ser tilbage end fremad. Det er jo dog det lyse fremtidshåb, der lader mig leve så stærk i minderne om eder.

Nu nærmer sig den velsignede juletid, vi har fra 1. adventssøndag her i kirken indført det nye salmebogstillæg. Der skal jo, for at få tilladelse til at bruge det, stemmes i sognene derom, og navnlig skal der være $\frac{2}{3}$ stemmer for det af bosiddende folk med husstand. Om også $\frac{1}{3}$ stemmer imod eller lader være at stemme gør intet, men $\frac{2}{3}$ af alle bosiddende folks stemmer skulle være for. Her gik det meget nemt. Jeg lod blot konfirmanderne få 7 lister til at gå omkring med i byerne, så vidste jeg, der blev stemmer nok for. De stemte jo alle for, og det samme

¹ formodentlig en dam.

havde alle udflytterne gjort, hvis listen var kommet til dem, men det behøvedes ikke, så jeg undlod det for at spare tid. I byerne fik jeg 150 stemmer af pastoratets 180 stemmeberettigede, og det var jo altså mere end tilstrækkeligt.

Jeg ville ønske for eder, I måtte kunne få det tillæg i kirkerne deroppe, og da det er så billigt - og der skal desuden henlægges frieksemplarer i kirkerne - kan jeg dog knap tro andet, end at præsterne ville kunne få folk til det. Når det først var indført, ville alle være glade for det.

Her går det nu rigtig godt. Begge kirkesangerne synger godt, og her er i det hele taget en god sang i kirkerne. Måtte nu den kommende barnefest kunne få magt til at vinke os opad til det lys, der aldrig er slukket og aldrig skal slukkes, siden det første gang blev tændt julenat, og til at dulme alle vore urolige og utidige bekymringer. Lad dem kun finde alle de mange beregninger om, hvad vi synes, der er rimeligt eller urimeligt, hvad vi synes det ser ud til eller ikke ser ud til både i den ene og den anden henseende, vi kunne så let tage fejl og har så tit fejlet, hvor så Vorherre bagefter gjorde alle vore beregninger til skamme. Jesus var så lille at se til, hans venner slægter ham på heri, men slægter ham Gud være takket også på deri, at vi ejer mere end det ser ud til. En sådan sorgfri julefest ønsker jeg eder af hjertensgrund, mig selv med. Jeg vil tænke meget på eder i festen, og I vil jo heller ikke glemme mig i eders forbønner.

I holder alle godt sammen, så der er ikke en, der har trykket sig tilbage? Jeg håber svaren flere har sluttet sig til.

Verden har ret til at fordre meget af Guds menighed, så vi må ikke vise dem et surt og tvært ansigt.

Jeg kunne nok have lyst til at have en karl deroppe fra til 1. november næste år. Han skal have 3 egenskaber. 1) at have været på højskole, 2) at have været soldat, 3) at kunne drive mit agerbrug omtrent på egen hånd. Ja, jeg vil da have lov til at sige, hvordan jeg vil have det, men jeg er

som bekendt ikke så meget klog på sligt. Den første af disse betingelser er jo nu ikke aldeles fornøden, men jeg vil dog helst have det. Den anden betingelse holder jeg stærkt på. Soldaten kan jeg ikke slippe, fordi jeg nu nemlig, da jeg er jernbanen så nær, må have en karl, som er akkurat med at passe tiden nøje, og det læres jo af en soldat, og fordi jeg af nogle gode venner, som ikke er eder aldeles ubekendte har fået forærende et meget smukt seletøj, som skal holdes i god orden, og at "pudse" hører jo også til det, en soldat lærer.

Disse samme gode og kære venner skulle endnu engang være hjerteligt takkede for den smukke mindegave. Den passer hestene fortræffeligt, og jeg er nu fint, næsten alt for fint kørende. Den samme karl må også forstå at køre et par unge heste sindigt og pålideligt, så jeg kan betro os til hans påpasselighed. En sindig karl altså, som tager mere hensyn til at køre sikkert end til at slå skrald med pisen. Nu ved I altså, hvordan han skal være, thi at han skal have omsorg for heste og passe dem godt, behøver jeg ikke at sige til en jyde.

Ja, nu skal jeg slutte, det bliver ellers for langt et brev både for eder og for mig. Kun en ting endnu: Jeg har jo nogle rare billeder af eder at se på, men der er dog adskillige, jeg både mangler og savner. Jeg vil ikke denne gang udpege synderne. De ved nok selv, hvem jeg mener, så kommer de manglende ansigter nok. Men skulle denne milde påmindelse ikke frugte, ja så nævner jeg synderne ved navn, og så bliver de jo dog nødte til at komme hid med deres gæld.

NOTABENE:

Desværre mangler den sædvanlige afsluttende hilsen og Rønnes underskrift. Om det skyldes en forglemmelse, eller brevet oprindeligt var endnu længere, så afslutningen var at finde på den eventuelt manglende del, lader sig vanskeligt besvare.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1984, side 50-57).